

ATLANTIS

FRANTIŠEK WEYR / PAMĚTI 2

FRANTIŠEK WEYR

PAMĚTI

◆ 2 ◆

ZA REPUBLIKY
(1918–1938)

ATLANTIS

Na obálce je reprodukován detail obrazu Eduarda Miléna
Brno z Červeného kopce

S laskavým souhlasem Archivu Masarykovy univerzity v Brně
je na straně 2 použita fotografie Františka Weyra

© František Weyr, dědicové, 2001

Editor, commentary © Jana Uhdeová, 2001

Cover picture © Státní fond kultury České republiky, 2001

ISBN 80-7108-194-9

ISBN 80-7108-192-2 (soubor)

ISBN 80-7108-193-0 (díl první)

ISBN 80-7108-195-7 (díl třetí)

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

PRÁVNICKÁ FAKULTA V BRNĚ, JEJÍ ZŘÍZENÍ A OSUDY (1919–1939)

Nedostatečná péče pražské právnické fakulty o vědecký dorost – Mé a kolegy Engliše přípravy během války zřízením zvláštního vědeckého semináře na brněnské technice – Stanovisko moravské Právnické jednoty – Pasivita pražské právnické fakulty – Zákon o zřízení nové brněnské university – Způsob jmenování prvních profesorů – Postoj pražské právnické fakulty vůči mně – První rektor nové university – Má činnost jako prvního děkana právnické fakulty – Místnosti pro novou fakultu – Zřizování děkanátu a ostatních fakultních institucí – Jmenování úředního personálu – Pedelské stejnokroje – Insignie a heslo na nich – President dr. František Vážný jako suplent civilního procesu – Můj zásadní odpor proti instituci bezplatných skutečných profesorů – Prof. dr. Dobroslav Krejčí – Jak působila normativní teorie na mé posluchače – Profesoři Vacek a Baxa jako samozvaní exponenti pražské fakulty – Dvě strany v profesorském sboru a spory mezi nimi – Profesor Jaroslav Kallab a jeho osobnost – Profesoři František Čáda a Jan Loevenstein – Profesoři Caha a Zeman na technice – Romanista profesor Jan Vážný – Nedostatečný stav profesorského sboru po stránce personální – Soustavná péče o doplnění učitelských sil – Vznik brněnské právnické školy a první zkušenosti s mými posluchači – Má každoroční přednáška ze „Základů filosofie práva“ a seminář z téhož předmětu – Obsah a forma mých přednášek: prvek improvisační – Jak jsem získával budoucí kandidáty habilitace – Literární propaganda normativní teorie a péče o ni – Vliv na Prahu a její postoj k nám – Převzetí redakce Časopisu pro právní a státní vědu – Založení Sbírký spisů právnických a národohospodářských – Vědecká ročenka Právnické fakulty Masarykovy university – Založení mezinárodního vědeckého časopisu Revue internationale de la théorie du droit – Slovník veřejného práva československého – Osobnost dr. Emila Háchy – Profesor Laštovka – Doc. dr. Jiří Havelka – Dr. Jaroslav Krejčí –

Organisace našeho vysokého školství, jeho autonomie a reforma právnického studia – Úprava habilitačního řízení – Vedlejší zaměstnání vysokoškolských profesorů – Cestující profesori – Výchova k právní teorii a k právní praxi – Právnické doktoráty – Zkušební taxy – Sociální péče o studentstvo – Osud a vývoj normativní teorie na brněnské právnické fakultě – Společenské styky s fakultními kolegy a s mými bývalými posluchači – Významné návštěvy naší university T. G. Masaryk a právnické fakulty Hans Kelsen

Dávno před vznikem první světové války stalo se zřízení druhé české university nesporným národním heslem celé oficiální české politiky v bývalém mocnářství rakouském. Že k tomuto zřízení skutečně dojde, bylo proto jisté od okamžiku, kdy o konečném výsledku světové války nemohlo již býti žádných pochybností, tedy rozhodně mnohem dříve než v říjnu 1918. V rámci bývalé monarchie rakouské nebylo ovšem možno prosadit toto zřízení bez souhlasu tehdejších rozhodujících činitelů, to jest většiny ústředních zákonodárných sborů a vlády. (Ke zřízení universit bylo podle rakouské ústavy třeba říšského zákona.) O tento souhlas zápasila česká parlamentní delegace po mnohá léta, avšak až do konce marně. Sebe silnější a jednotnější vůle národa samotného sama o sobě nemohla jej nikdy nijak nahraditi. To však, co národ mohl a musel v té věci sám vykonati, týkalo se především nutných předpokladů ve směru osobním čili konkrétněji řečeno: péče o vědecký dorost, nezbytný pro universitní učiliště, za jehož zřízení političtí činitelé jeho neúnavně se zasazovali. A v tomto směru arcí dnešní retrospektivní pohled do dob z konce minulého a začátku nynějšího století ukazuje stav velmi málo utěšený, neboť vyvolává dojem, jako by právě mezi těmi, kdož svým úřadem byli v první řadě povoláni pečovati o něj, to jest mezi učiteli jedině zatím české university v Praze, bylo nejvíce pesimistů a pochybovačů o tom, že by ke zřízení druhé university mohlo v dohledné době dojíti. Pro jistotu chci tu hned připomenouti, že zde a později mám na mysli pouze *právnickou fakultu pražskou*, poněvadž poměry na ostatních fakultách nebyly mně dostatečně známy. Starost právnické fakulty české University Karlo-Ferdinandovy o vědecký dorost byla zcela nedostatečná a postrádala i tam, kde se občas výjimečně projevovala, jakékoliv soustavnosti. Nebylo sice v moci profesorských sborů, aby pro případ zřízení nové university systemisovaly, pokud se týče rozmnožovaly jednotlivé fakultní stolice profesorské, jichž počet býval zpravidla zcela nedostatečný již pro jedinou stávající fakultu. Tato skutečnost však neomlouvá nijak jejich lik-

navost a nedostatek aktivity vůbec, pokud šlo o vyhledávání a povzbuzování mladých lidí schopných vědecké práce. Nikdo mně nenamluví, že těchto lidí bylo tak málo, jak by se dalo souditi z tehdejšího osobního statusu fakultního, který vykazoval zpravidla pouze jména několika soukromých docentů, kteří nebyli a nejsou, jak známo, žádnými státními zaměstnanci, nezabírají žádných systemisovaných míst a státní vyučovací správu vůbec nic nestojí. Nikdo mně dále nenamluví, že by kterýkoliv řádný profesor, kdyby jen byl vážně chtěl a hledal, nebyl našel během své třiceti- až čtyřicetileté působnosti učitelské na fakultě mezi tisíci svými žáky ani jediného, který by se svými vlohami byl hodil pro akademickou kariéru, nebo snad právě jen jediného, což se stávalo pravidelně teprve na sklonku vlastní učitelské působnosti dotyčného stařešiny. Ani u mládeže samotné nebylo lze předpokládati tak nápadný nedostatek vědeckého zápalu, který by ji byl hned zpočátku odradil od jakéhokoliv pokusu mimo výjimečný případ, že pro ni bude připravena volná profesura. Ať tedy konkrétní osobní poměry byly v oněch dobách v jednotlivostech jakékoliv, zůstává vina velké většiny tehdejších profesorů podle mého názoru mimo veškerou pochybnost: vědecký dorost ten nestačil vlastně ani pro jedinou stávající fakultu, a tím méně byl by ovšem stačil na obsazení fakulty nové, v jejíž skutečné zřízení – v dohledné době aspoň – patrně žádný z profesorů vážně nevěřil. Ani během světové války, když se již začaly na obzoru budoucnosti rýsovat nové, dosud netušené možnosti, nikdo z nich, pokud aspoň vím, neučinil vážný pokus odstraniti aspoň nejkřiklavější nedostatky v tomto směru, a stalo se tudíž, že zřízení druhé fakulty zastihlo naši oficiální akademickou obec fakultní zcela nepřipravenou. Tento neutěšený stav věcí hrozil pak národu přímo ostudou, kdyby se bylo ukázalo, že po překonání *politických* obtíží, které se dosud stavěly v cestu zřízení nové právnické fakulty, chybějí nezbytné *vědecké* předpoklady jejího aktivování, o které se mohl národ sám svými povolanými činiteli včas autonomně zcela dobře postarati.

O těchto věcech a mnohých jiných s nimi přímo nebo nepřímou souvisějících uvažovali jsme za světové války mnoho s kolegou Englišem. Připadli jsme – nevím již, byl-li to původně můj, nebo Englišův nápad – v této souvislosti na myšlenku konati v našich vědeckých ústavech na brněnské technice seminář pro mladé absolvované právníky brněnské, kteří by měli smysl a schopnosti pro vědeckou činnost. Zároveň měl tento seminář podle našeho úmyslu býti jakýmsi semeništem pro pěstování vědeckého dorostu,

jehož nezbytnost by se v případě zřízení nové university v Brně velmi brzy ukázala. Povšechným tématem, o němž se v našem semináři mělo jednat, byly problémy právnícké a národohospodářské noetiky, kterými jsme se tou dobou sami intensivně zabývali, nikoliv tedy jednotlivé speciální otázky z obou zmíněných vědních oborů. Uvažoval jsem sice též o možnosti uvést podobný podnik v život v rámci moravské Právnícké jednoty, jejímž členem jsem se nedlouho po svém přestěhování z Prahy do Brna stal, ale velmi brzy jsem od ní upustil, poznáv záhy z vlastní zkušenosti, že by tam nebylo živné půdy pro něco podobného. Vedoucí činitelé Jednoty – vzpomínám zde zejména soudního rady Boubely, mého předchůdce na technice, na níž konal přednášky z právních disciplín – přivítali mne sice při mém vstupu do ní zcela mile a blahosklonně, ale pro jakoukoliv teorii práva, jak jsem jí rozuměl a pěstoval já, neměli nejmenšího zájmu a pochopení, netajíce se nijak svým přesvědčením, onou dobou ostatně mezi praktickými právníky zcela obligátním, že teoretické, nebo snad dokonce filosofické úvahy v oboru právní vědy jsou více či méně zbytečným přepychem a že právům rozuměti může pouze praktik, který vůbec v každém směru zasluhuje přednost před pouhým teoretikem. Neměl jsem chuti vyloučovat jim tyto a jiné podobné názory, a moje vztahy k Jednotě zůstávaly proto jen zcela povrchní a nahodilé. Do přímého konfliktu s těmito starými konservativními pány dostal jsem se pak, když jsem s několika svými mladšími přívrženci snažil se dostat do rukou a reorganisovat časopis Jednoty, vycházející pod názvem *Zprávy Právnícké jednoty moravské*. Stavěli se zarytě proti všem mým reformním návrhům a zejména proti tomu, abych převzal redakci reformovaného časopisu. Svou akci proti mně nakonec prohráli a srovnání bezvýznamnosti dřívějších spolkových „Zpráv“ s úrovní, jíž dosáhl pozdější mnou redigovaný *Časopis pro právní a státní vědu*, zajisté je neospravedlňuje. Že by tedy Právnícká jednota moravská nebyla zvláště vhodným semeništem pro naše shora naznačené úmysly, bylo nám brzy jasné a zůstalo při tom, že seminář se bude konat v našich ústavech na technice, kde jsme měli po ruce i knihovny, které tehdy byly arcit' ještě v začátcích a velice chudičké, ale nám stačily.

Jména všech účastníků semináře jsem si bohužel – právě tak jako mnohé jiné věci – nezapsal, a mohu je proto uvést pouze z paměti. Byli to: *dr. Jaromír Sedláček*, sekretář moravského zemského výboru; *dr. Rudolf Dominik*, advokátní koncipient; *Jan Caha*, tajemník zemského finančního ředitelství v Brně; *dr. Jaroslav Stránský*, syn poslance a advokáta *dr. Adolfa Stránského*; *dr. František*

Brychta, advokátní koncipient; místodržitelství konceptní praktikant *dr. Rudolf Janeček* a *dr. Václav Bumba* od téhož úřadu. Z uvedených stali se později první čtyři, tedy více než polovina všech, vysokoškolskými profesory, a to *Sedláček* zprvu jako můj nástupce na brněnské technice profesorem právních věd; po jeho odchodu na právnickou fakultu byl jmenován na toto místo *Čaha*. *Dominik* a později *Stránský* byli jmenováni přímo na této fakultě. *Dr. Janeček* pokusil se aspoň o habilitaci na naší fakultě spisem O pravomoci presidenta republiky, kterou mu však, jak mám za to, bez dostatečných důvodů překazil profesor *Baxa* a ovšem i přílišná pasivita *Janečka* samotného. Z těchto výsledků jde najevo, že náš seminář své speciální poslání splnil, rozmnožil řadu kandidátů, jichž bylo třeba vzhledem ke značně zvýšené potřebě vysokoškolských učitelů, která nastala bezprostředně po převratu. Jak se pamatuji, zahájil jsem první schůzi semináře stručným výkladem o normativní teorii, která nebyla účastníkům dosud známa a měla se státi předmětem dalších našich rozhovorů.

O tom, že by pražská právnická fakulta byla v poslední době před převratem, když už bylo zcela jasno, kam vývoj událostí spěje, jevila nějakou zvýšenou aktivitu a zájem o její budoucí mladší sestru, nebo že by pro její zřízení konala nějaké přípravy, jsme se s kolegou *Englišem* nedozvěděli nic. Že její zájem o tuto věc byl skutečně nepatrný, potvrzovala mně skutečnost, že ani v prvních dobách, ani později žádný z jejích členů nenavštívil Brno, aby zhlédl, kde a jak je nová fakulta umístěna a jak se na ní utvářely poměry. Bylo proto přirozeno, že hlavní iniciativa v jednotlivých věcech týkajících se zřízení nové university a zejména její právnické fakulty vycházela od nás obou, *Engliše* a mne. To platilo jmenovitě o iniciativě legislativní. Původní návrh zákona o zřízení druhé české university vypracovali jsme společně, jak se o tom zmínil ve své řeči v zahajovací schůzi první rektor nové university kolega *Engliš* dne 11. listopadu 1919. Dodávám, že nebylo k tomu třeba mnoho práce, poněvadž jsme základní myšlenky této zákonodárné akce se týkající měli dávno vypracované v hlavě a námi navrhovaný zákon měl pouze sedm paragrafů a žádnou důvodovou zprávu, které také vzhledem k jeho nespornosti nebylo třeba. Ze zmíněných základních myšlenek chci zde uvést jen tu, která se týkala způsobu, jímž měli být jmenováni první profesori nové university: měla se tu pokud možná zachovati zásada vysokoškolské autonomie. Poněvadž jsme si však nepřáli, aby nová vysoká škola v tomto ohledu byla při svém vzniku zcela závislá na profesorských sborech pražských fakult (čehož jsme se zejména vzhledem

k právnické fakultě obávali), navrhli jsme kompromisní řešení: podle § 6 našeho návrhu měly být pro každou fakultu jmenovány zvláštní poradní komise, skládající se z polovice z členů příslušné pražské fakulty, z druhé polovice z vědeckých kruhů na Moravě, kterýmžto komisím by kromě jiného příslušelo činit vládě návrhy na jmenování prvních profesorů. Podle zprávy školského výboru revolučního Národního shromáždění (zpravodaj dr. Budínský, předseda prof. dr. Srdínko; ani kolega Engliš, ani já nebyli jsme členy tohoto parlamentního výboru) měla funkce těchto komisí končit, jakmile bude alespoň pět profesorů pro tu kterou fakultu jmenováno. Naše myšlenka – nahraditi zásadu vysokoškolské autonomie pravomocí právě zmíněných komisí – nebyla sice výslovně pojata do textu zákona o zřízení nové university, byla však – jako jednomyslné přání projevené školským výborem – vládou uskutečněna a provedena. Osnova kolegou Englišem a mnou vypracovaná byla podána jako „návrh poslance Aloise Jiráska, dr. K. Engliše a soudruhů“, to jest členů národnědemokratického parlamentního klubu. Vedle obou hlavních navrhovatelů podepsal jej: Lukavský, Kunětická, Vaněk, Kalina, Sís, Weyr, Heinrich, Bečka, Rosenkranc, Votruba, Metelka, Dyk, Janda, Schieszl, Franta, Herben, Budínský, Němec, Hajn, Brabec, O. Nekvasil a Fischer. Mezi nimi nebyl tudíž dr. Kramář, tehdejší ministerský předseda, a není též v této své funkci podepsán na zákoně samotném ze dne 28. ledna 1919. Tato skutečnost byla asi zaviněna jeho odjezdem na mírovou konferenci do Paříže.

Komise zřízená pro aktivování právnické fakulty skládala se z těchto členů: za fakultu pražskou byli do ní vysláni profesori Gruber, Henner a Miříčka, z vědeckých pracovníků moravských profesori Engliš a Weyr a docent Sedláček; jako zástupce vlády předsedal jí referent ministerstva školství dr. O. Sommer, docent na právnické fakultě pražské. Na základě návrhu komise byli pak jmenováni první profesori nové fakulty, a to řádnými profesory doktoři Karel Engliš, František Weyr, Jaroslav Kallab, Josef Vacek a Bohumil Baxa a mimořádným profesorem dr. Rudolf Dominik. Na jednání v této komisi nemám zvláště příjemné vzpomínky, přestože jsem byl s jejími členy vždy v dobrém osobním styku, zachovávaje vůči nim, jak mám aspoň za to, náležitě uctivý postoj jako bývalý jejich žák a posluchač. Měl jsem dojem, že těmto pánům chybí právě nadšení, ba i pouhá srdečnost při projednávání příslušných personálních otázek. V jednom případě došlo dokonce ke zřejmému konfliktu mezi mnou a předsedajícím docentem Sommerem (s nímž jsem se teprve mnohem později sešel v upřim-

ném přátelství), když bylo ze strany pražských pánů nadhazováno, že by měl býti můj návrh na jmenování dr. Dominika pro stoliči správního práva přezkoumán nějakým „pražským odborníkem“, což jsem si arciť vzhledem k formální paritě všech členů nemohl dáti líbit. Při této příležitosti projevila se ostatně poprvé snaha pražské fakulty uhájiti stůj co stůj zdání jakéhosi primátu vůči své mladší brněnské sestře, a to zejména ve věcech povšechné vědecké reputace navenek. Byla-li v různých literárních projevech přece někdy uznávána jakási formální parita, dělo se to velice opatrně, na příklad tak, že ve výpočtu vědeckých činovníků toho či onoho kroužku (dejme tomu redakčního) příslušník pražské fakulty byl proti příslušníkům ostatních dvou nazýván primus inter pares – aby se vlk nažral a koza zůstala celá. Druhým nepříjemným incidentem při projednávání personálních otázek byl pokus ministerstva zařaditi mne v úředním pořadí za kolegu Kallaba, což by bylo mělo asi vliv na pozdější volbu prvních akademických funkcionářů. Poněvadž jsem byl s kolegou Kallabem sice současně jmenován řádným profesorem na novou fakultu, stal jsem se však dříve mimořádným profesorem na brněnské technice než on na pražské právnické fakultě, a poněvadž nebylo asi možno vážně tvrditi, že má snad Kallab více zásluh o přípravné práce se zřízením brněnské fakulty související než já, a poněvadž jsme konečně oba měli stejný věk, nemohl jsem si pokus ministerstva, aby přítel Kallab dostal se v pořadí přede mne, vykládati jinak, než že jím měl býti dokumentován větší vědecký význam Kallabův, a musel jsem se proti tomu ohraditi podobně jako v případě přezkoumání mého návrhu na jmenování Dominika mimořádným profesorem správního práva. Naznačil jsem, že bych za těchto okolností nereflekoval vůbec na jmenování a zůstal raději profesorem na technice. Celý tento spor o úřední pořadí vzbuzoval u mne samotného již v oněch dobách, ve kterých se jednalo o tolika neskonale závažnějších věcech, dojem malichernosti a směšnosti a zmiňuji se zde o něm jen proto, že byl tak příznačný pro poměr mezi pražskou fakultou a vším, co s ní blíže souviselo, na jedné straně, a mnou, pokud se týče novým ohniskem právní vědy vznikajícím v Brně, na straně druhé. Z hlediska osobního zůstával sice tento poměr zcela přátelský a kolegiální, z věcného však byl hned od počátku vysloveně nepřátelský. Pražští právníci mne a mé dosavadní vědecké dílo naprosto neuznávali a vše, čeho bych se byl od nich mohl v nejlepším případě nadíti, byla jistá blahosklonná shovívavost, která by byla musela býti z mé strany vykupována arciť uznáváním jejich primátu při každé více nebo méně vhodné příležitosti.

OBSAH

<i>Kapitola dvanáctá</i>	
Má politická činnost po převratu (1918–1920)	5
<i>Kapitola třináctá</i>	
Právnická fakulta v Brně, její zřízení a osudy (1919–1939)	35
<i>Kapitola čtrnáctá</i>	
Státní úřad statistický (1919–1929)	123
<i>Kapitola patnáctá</i>	
Mezinárodní kongresy (1913–1938)	152
<i>Kapitola šestnáctá</i>	
Česká akademie věd a umění	255
<i>Kapitola sedmnáctá</i>	
Spolky a akciové společnosti	270
<i>Kapitola osmnáctá</i>	
Z dějin brněnského divadla (1919–1931)	296
<i>Kapitola devatenáctá</i>	
Vzpomínky na Karla Hoffmanna a České kvarteto	340
<i>Kapitola dvacátá</i>	
Letní byty, prázdninové a jiné cesty (1914–1939)	375

<i>Kapitola jedenadvacátá</i>	
Přátelé a kamarádi v Brně. Úmrtí v rodině a smrt matčina	454
<i>Doslov</i>	
Ukončení a rozloučení se čtenářem	493
<i>Jmenný rejstřík</i>	499
<i>Ediční poznámka</i>	513

ATLANTIS

FRANTIŠEK WEYR / PAMĚTI 2

Za republiky (1918–1938)

*Kniha vychází s laskavým přispěním
Open Society Fund*

*Obálku, vazbu a grafickou úpravu
navrhl Boris Mysliveček*

*K vydání připravila, jmenným rejstříkem opatřila
a ediční poznámku napsala Jana Uhdeová*

Vydalo nakladatelství Atlantis v Brně roku 2001

jako svou 215. publikaci ve spolupráci

s Knihkupectvím Barvič a Novotný, spol. s r. o.

Sazbu písmem New Baskerville

a litografie připravil Vladimír Ludva

Vytiskla tiskárna Centa, spol. s r. o.,

Videňská 113, Brno-Horní Heršpice

Počet stran 520

Tematická skupina 13

Vydání první

Doporučená cena 357 Kč včetně DPH

Cena pro členy LK 315 Kč včetně DPH

Knihy objednejte na adrese

ATLANTIS, spol. s r. o.

PS 374

602 00 Brno

e-mail: atlantis-brno@volny.cz